

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU13

Fastighetsrätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet. Motionsyrkandena handlar bl.a. om andelstal i vägsamfälligheter, finansiering av och tillgång till geodata samt översyn av Lantmäteriet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och tidigare ställningstaganden.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, SD, C, KD, L) och två särskilda yttranden (M, SD, C, V, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 50 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/2020.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Andelstal i vägsamfälligheter.....	6
Finansiering av och tillgång till geodata.....	12
Översyn av Lantmäteriet.....	19
Motioner som bereds förenklat.....	25
Reservationer.....	27
1. Andelstal i vägsamfälligheter, punkt 1 (KD).....	27
2. Finansiering av och tillgång till geodata, punkt 2 (SD, KD).....	28
3. Finansiering av och tillgång till geodata, punkt 2 (L).....	29
4. Översyn av Lantmäteriet, punkt 3 (M, C, KD).....	30
Särskilda yttranden.....	32
1. Andelstal i vägsamfälligheter, punkt 1 (C).....	32
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 4 (M, SD, C, V, KD, L).....	32
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	33
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20.....	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Andelstal i vägsamfälligheter

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:863 av Lars Beckman (M),

2019/20:908 av Mikael Larsson och Per Schöldberg (båda C),

2019/20:1791 av Per Åsling och Peter Helander (båda C) yrkande 1,

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 24,

2019/20:3246 av Anders Åkesson m.fl. (C) yrkande 29 och

2019/20:3344 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1.

Reservation 1 (KD)

2. Finansiering av och tillgång till geodata

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:608 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 3,

2019/20:2802 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 36 och

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 25 och 26.

Reservation 2 (SD, KD)

Reservation 3 (L)

3. Översyn av Lantmäteriet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1261 av Isak From och Åsa Karlsson (båda S) yrkande 2,

2019/20:1566 av Jan R Andersson (M),

2019/20:1834 av Anders Åkesson m.fl. (C),

2019/20:2548 av Kristina Yngwe (C),

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 23,

2019/20:3266 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7 samt

2019/20:3355 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 47.

Reservation 4 (M, C, KD)

4. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:292 av Robert Halef (KD),

2019/20:442 av Annika Carlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkande 4,

2019/20:477 av Heléne Björklund och Per-Arne Håkansson (båda S),

2019/20:493 av Anders Åkesson m.fl. (C),

2019/20:608 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 29,

2019/20:611 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 17 och 18,

2019/20:1005 av Helén Pettersson (S),

2019/20:1286 av Magdalena Schröder (M),

2019/20:1604 av Alireza Akhondi (C),

2019/20:1621 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 7,
2019/20:1770 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C),
2019/20:1848 av Lawen Redar (S),
2019/20:2070 av Mathias Tegnér (S),
2019/20:2283 av John Widegren och Åsa Coenraads (båda M)
yrkandena 1 och 2,
2019/20:2368 av Lars Beckman (M),
2019/20:2669 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 11,
2019/20:2714 av Sten Bergheden (M),
2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 34 och 35,
2019/20:2802 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 35,
2019/20:2978 av Edward Riedl (M),
2019/20:3156 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–7,
2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 17,
2019/20:3260 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 7 och
2019/20:3266 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 34.

Stockholm den 23 april 2020

På civilutskottets vägnar

Larry Söder

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Larry Söder (KD), Martina Johansson (C), Jon Thorbjörnson (V), Malin Danielsson (L), Josefin Malmqvist (M), Lotta Olsson (M), Niklas Wykman (M), Alexandra Völker (S), Anna Vikström (S), Annelie Karlsson (S), Ingela Nylund Watz (S), Jörgen Hellman (S), Karolina Skog (MP), David Lång (SD), Mattias Bäckström Johansson (SD) och Tobias Andersson (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 i olika fastighetsrättsliga frågor. Motionsyrkandena handlar bl.a. om andelstal i vägsamfälligheter, finansiering av och tillgång till geodata samt översyn av Lantmäteriet. Av dessa behandlas ca 30 motionsyrkanden i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Andelstal i vägsamfälligheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om införande av ett förenklat förfarande för att ändra andelstal i gemensamhetsanläggningar. Utskottet hänvisar till riksdagens tillkännagivande i frågan och pågående arbete.

Jämför reservation 1 (KD) och särskilt yttrande 1 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3246 anser Anders Åkesson m.fl. (C), med hänvisning till riksdagens tillkännagivande, att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas. Behovet av ändrade regler gäller särskilt vägsamfälligheter. Motionärerna menar att regeringen skyndsamt bör föreslå förenklade regler för att ändra andelstal i samfällighetsföreningar. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 29).

I kommittémotion 2019/20:3243 yrkande 24 föreslår Larry Söder m.fl. (KD) ett tillkännagivande om att se över lagstiftningen så att det blir möjligt för samfällighetsföreningar som förvaltar vägar att själva ändra andelstalen för de fastigheter som ingår i den gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar. Enligt motionärerna skulle en lagstiftning som överlåter åt vägsamfällighetsföreningarna att ta beslut om ändrade andelstal med kvalificerad majoritet och med krav på registrering i offentliga register frigöra Lantmäteriets resurser väsentligt. Motionärerna anför vidare att regeringen enligt riksdagens tillkännagivande ska återkomma till riksdagen med besked i frågan.

I motion 2019/20:3344 yrkande 1 föreslår Cecilia Widegren (M) ett tillkännagivande om att regeringen aktivt ska arbeta för att Sverige ska införa ett förfarande, liknande det i Finland, där vägsamfällighetsföreningar själva kan besluta att ändra andelstal för de fastigheter som ingår i föreningen. Motionären hänvisar till riksdagens tillkännagivande och menar att det är viktigt att regeringens arbete med frågan följs upp.

Liknande förslag framställs i motionerna 2019/20:863 av Lars Beckman (M), 2019/20:908 av Mikael Larsson och Per Schöldberg (båda C) och 2019/20:1791 yrkande 1 av Per Åsling och Peter Helander (båda C).

Gällande rätt m.m.

Anläggningslagen (1973:1149) innehåller regler om samverkan mellan fastigheter. Enligt lagen kan det inrättas gemensamhetsanläggningar, dvs. anläggningar som är gemensamma för flera fastigheter och som tillgodoser ändamål av stadigvarande betydelse för dem (1 §). De deltagande fastigheterna i en gemensamhetsanläggning utgör en samfällighet. Samfälligheten kan förvaltas antingen av delägarna gemensamt eller av en samfällighetsförening som bildats för ändamålet. Den i praktiken klart dominerande anläggningstypen är vägar. I fråga om inrättande och förvaltning av enskilda vägar gällde fram till den 1 januari 1998 också bestämmelser i lagen (1939:608) om enskilda vägar, som då upphävdes. Efter upphävandet gäller enbart bestämmelserna i anläggningslagen och lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Huvudregeln enligt anläggningslagen är att en anpassning av en anläggning till ändrade förhållanden kräver en ny förrättning.

Enligt 35 § anläggningslagen får en fråga som har behandlats och slutligt avgjorts vid en förrättning prövas vid en ny förrättning om

1. förhållandena har ändrats på ett sätt som väsentligt inverkar på frågan
2. det i det tidigare avgörandet har beslutats att frågan får omprövas efter viss tid och denna tid har gått ut eller
3. det i annat fall har framkommit ett klart behov av omprövning.

Vid den nya förrättningen får det inte beslutas om en sådan ändring i fråga om kretsen av fastigheter som deltar i en gemensamhetsanläggning eller en fastighets andelstal att avsevärd olägenhet uppkommer från allmän eller enskild synpunkt.

I 24 a § anläggningslagen anges att lantmäterimyndigheten i ett anläggningsbeslut kan bestämma att styrelsen för en samfällighetsförening får besluta om ändring av andelstal på grund av att en fastighets användningssätt ändras stadigvarande. Styrelsen ska genast underrätta berörd fastighetsägare om den fattar ett sådant beslut. Styrelsen ska vidare snarast möjligt anmäla beslutet för införing i fastighetsregistrets allmänna del. Beslutet får tillämpas först sedan sådan införing har skett. Styrelsens beslut om ändring av andelstal får inte överklagas. Den som är missnöjd med beslutet får väcka talan mot föreningen hos mark- och miljödomstolen enligt vad som sägs i 46 § lagen om förvaltning av samfälligheter angående rättelse av uttaxering.

Enligt 42 a § anläggningslagen får lantmäterimyndigheten i samband med en fastighetsbildningsförrättning besluta att en nybildad eller ombildad fastighet ska anslutas till en befintlig gemensamhetsanläggning. Lantmäterimyndigheten ska då också bestämma andelstal för fastigheten. Om gemensamhetsanläggningen förvaltas av en samfällighetsförening företräder föreningen delägarna vid förrättningen.

Vidare gäller enligt 43 § anläggningslagen att en överenskommelse om att en fastighets andelstal ska ändras har samma verkan som ett beslut vid en ny förrättning, om överenskommelsen godkänns av lantmäterimyndigheten. Ett

sådant godkännande får lämnas endast om det är uppenbart att överenskommelsen inte strider mot anläggningslagen. En överenskommelse torde som regel träffas mellan ägaren av den berörda fastigheten och samfällighetsföreningen. Om anläggningen inte förvaltas av en sådan förening måste samtliga delägare i samfälligheten ingå i överenskommelsen. Det påpekas i förarbetena att ett godkännande inte får ske om det råder den minsta tveksamhet om huruvida överenskommelsen är förenlig med lagen (prop. 1973:160 s. 263 f.).

Riksdagen beslutade våren 2015 om vissa ändringar i bl.a. 35 och 43 §§ anläggningslagen (prop. 2014/15:71, bet. 2014/15:CU12, rskr. 2014/15:211). Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 juli 2015, syftar till att bl.a. förenkla handläggningen enligt anläggningslagen. En samfällighetsförening ges utökade möjligheter att företräda vissa delägare vid bl.a. omprövning av förrättningsbeslut och överenskommelser om att ändra fastigheters andelstal. Om den nya förrättningen gäller en fråga av enklare slag och samfälligheten förvaltas av en samfällighetsförening företräder enligt 35 § anläggningslagen föreningen de delägare som frågan väsentligen saknar betydelse för. Vid överenskommelser enligt 43 § anläggningslagen ska samfällighetsföreningen företräda de delägare som inte ska inträda eller utträda ur samfälligheten eller vars andelstal inte ska ändras. Detta gäller såväl när överenskommelsen träffas som vid den efterföljande prövningen av frågan om godkännande av överenskommelsen.

Frågan om huruvida samfällighetsföreningarna själva ska kunna besluta om andelstal i gemensamhetsanläggningar enligt den s.k. Finlandsmodellen berördes inte i propositionen.

Riksförbundet Enskilda Vägars förslag till regeringen

Riksförbundet Enskilda Vägar (REV) har i skrivelser till regeringen föreslagit att lagstiftningen ska ändras så att det blir möjligt för vägföreningar att själva ändra andelstalen för de fastigheter som ingår i föreningen och har lämnat förslag på hur en sådan ändrad lagstiftning kan utformas. I en kompletterande skrivelse till regeringen daterad den 28 februari 2018 föreslår REV bl.a. att en ny bestämmelse med följande innehåll förs in i anläggningslagen:

43 a § En samfällighetsförening kan genom beslut på föreningsstämma ändra en eller flera fastigheters andelstal för utförande eller drift av en gemensamhetsanläggning. För beslut om sådan ändring fordras minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Ett sådant beslut har samma verkan som ett beslut vid en ny förrättning, om det godkänns av lantmäterimyndigheten.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade våren 2019, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering

som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan (bet. 2018/19:CU13, rskr. 2018/19:201). I betänkandet anförde utskottet vidare att REV:s förslag bör beaktas i detta arbete.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson besvarade den 6 november 2019 (fr. 2019/20:274), den 27 november 2019 (fr. 2019/20:424) och den 11 december 2019 (fr. 2019/20:543) skriftliga frågor om regeringens hantering av riksdagens tillkännagivande om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning.

Justitie- och migrationsministern anförde bl.a. följande som svar på fråga 2019/20:274:

[...] fråga tar främst sikte på riksdagens tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning. Tillkännagivandet knyter an till ett liknande förslag som har lämnats av Riksförbundet Enskilda Vägar (REV).

Syftet med en sådan lagreglering som efterfrågas är naturligtvis vällovligt. Frågan är dock komplicerad, vilket även tidigare har framhållits i svar på liknande riksdagsfrågor.

Eftersom det inte är frivilligt för en fastighetsägare att vara ansluten till en gemensamhetsanläggning är det särskilt viktigt att regelverket är rättssäkert. En svårighet med en ordning där föreningar själva kan besluta om ändrade andelstal är just att rättssäkerheten kan försämrats när en majoritet av föreningens medlemmar kan ändra andelstalen mot minoritetens vilja. Att minoritetens rättssäkerhet behövs kunna garanteras är något som också riksdagen tagit fasta på vid sitt tillkännagivande.

Beredningen av riksdagens tillkännagivande och REV:s förslag pågår i Justitiedepartementet. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen i frågan när det arbetet är slutfört.

Ministern anförde följande som svar på fråga 2019/20:424:

[...] har frågat mig när jag bedömer att en rättssäker regelförenkling avseende ombildning av andelstal i samfällighetsföreningar läggs fram som ett lagförslag till Sveriges riksdag.

Frågan knyter an till riksdagens tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan.

Som [...] är inne på – och som jag har framhållit i tidigare frågesvar – måste frågan om hur rättssäkerheten för enskilda medlemmar ska garanteras lösas, innan ett lagförslag kan läggas fram. Hur en sådan reglering bör utformas preciseras inte i tillkännagivandet.

[...] lyfter fram bostadsrättsföreningar som exempel på föreningar som har möjlighet att själva ändra fördelningen av andelar (insatser). Även vid sådana beslut är dock utgångspunkten att beslutet bara blir giltigt om samtliga bostadsrättshavare som berörs har gått med på det.

Beslutet kan ändå bli giltigt om minst två tredjedelar av de berörda bostadsrättshavarna har gått med på det och beslutet dessutom har

godkänts vid en prövning av hyresnämnden. Dessa regler syftar bland annat till att skydda en minoritet av bostadsrättshavare mot missbruk från majoritetens sida.

Beredningen av riksdagens tillkännagivande pågår i Justitiedepartementet. Bland annat har departementet bett Lantmäteriet att lämna synpunkter på det som anges i tillkännagivandet. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen i frågan när beredningen är slutförd.

Som svar på fråga 2019/20:543 anförde ministern bl.a. följande:

[...] har frågat mig om – givet att ordningen för förändring av andelstal i bostadsrättsföreningar upplevs som rättssäker – en motsvarande ordning eller lagstiftning kan vara tillämpbar även för landets vägsamfälligheter.

— — —

Som jag tidigare har informerat om pågår beredningen av både riksdagens tillkännagivande och ett anknytande förslag från Riksförbundet Enskilda Vägar (REV) i Justitiedepartementet.

Jag vill inte föregripa det utredningsarbete som riksdagen har efterfrågat genom att redan nu ta ställning till hur en sådan lagreglering som avses närmare kan eller bör utformas. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen i frågan när arbetet är slutfört.

Lantmäteriets yttrande

Justitiedepartementet har gett Lantmäteriet i uppdrag att lämna synpunkter på det som anges i riksdagens tillkännagivande. I ett yttrande till Justitiedepartementet den 24 februari 2020 lämnar Lantmäteriet följande förslag till ny bestämmelse i anläggningslagen:

43 a § En samfällighetsförening kan genom beslut på föreningsstämma ändra en eller flera fastigheters andelstal för utförande eller drift av en gemensamhetsanläggning. För beslut om sådan ändring fordras minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Ett sådant beslut har samma verkan som ett beslut vid en ny förrättning, om det godkänns av lantmäterimyndigheten. Ett sådant godkännande får lämnas endast om det är uppenbart att beslutet inte strider mot denna lag.

Lantmäteriet anger i yttrandet att den föreslagna regleringen inte innebär att Lantmäteriet tagit ställning till om bestämmelsen bör införas eller inte. Förslaget är framtaget för att visa hur anläggningslagen kan ändras för att möjliggöra att samfällighetsföreningar själva ska kunna besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning samtidigt som rättssäkerheten garanteras för minoriteten i föreningen.

Lantmäteriet anför vidare sammanfattningsvis följande:

Med tillräckligt väl underbyggt underlag från föreningarna inför lantmäterimyndighetens prövning bedöms föreslagen reglering både kunna bli billigare och gå snabbare hos lantmäterimyndigheten än om andelstal ska ändras genom en omprövning av anläggningsbeslutet vid förrättning (i det följande benämnt omprövningsförrättning) eftersom en stor del av arbetet med att beräkna och besluta om andelstal hanteras av föreningarna när de väljer denna alternativa metod för att ändra andelstal. Vidare faller en rad uppgifter bort som annars lantmäterimyndigheten har att hantera i en förrättning, t.ex. att hålla sammanträde.

Lantmäterimyndigheten blir involverad först i slutet av processen genom att de beslut som föreningen tagit ska prövas och beslut tas om godkännande. Om det går snabbare och blir billigare totalt sett är dock inte självklart, i vart fall inte om föreningarna behöver anlita extern expertis. Fråga är också om det finns tillräckligt med utbud av tjänster på den öppna marknaden som kan möta upp föreningarnas behov i detta avseende. Om föreningarnas underlag är bristfälligt riskerar man vidare att besluten inte godkänns och att nedlagd tid och pengar går till spillo. Föreningarna riskerar att drabbas av ”dubbla” kostnader, dvs. både för sitt eget arbete och den därmed sammanhängande prövning som lantmäterimyndigheten utför samt för den eventuella omprövningsförrättning som trots allt kan komma att behövas.

Förslaget kommer inte att kunna komma tillrätta med inaktuella andelstal som beror på att utomstående fastigheter använder en anläggning utan att formellt vara delägare i den.

Föreslagen reglering bedöms, totalt sett, leda till en ökad inströmning av ärenden till lantmäterimyndigheten eftersom antalet ansökningar om omprövning inte lär minska i motsvarande grad som antalet ansökningar inkommer enligt föreslagen reglering. Eventuellt kommer behovet av personella resurser öka genom förslaget. Denna fråga kommer bl.a. att påverkas av i vilken utsträckning föreningarna kommer att använda sig av den föreslagna regleringen. Även om regleringen leder till att processen hos lantmäterimyndigheten blir snabbare och billigare kommer en del av denna tid, arbete och kostnad i stället att hamna på föreningarna att hantera innan ärendet når lantmäterimyndigheten. Det lär därför även fortsättningsvis finnas föreningar som avstår från att låta justera andelstal trots att ett sådant behov finns.

Bakgrunden till Riksdagens tillkännagivande är att det finns ett behov av att komma till rätta med inaktuella andelstal i gemensamhetsanläggningar för framför allt väg men reglerna som föreslås är inte begränsade till väganläggningar utan kan också tillämpas av samfällighetsföreningar som förvaltar andra typer av anläggningar. Behovet av att ändra andelstal bedöms dock vara väsentligt mindre för övriga typer av anläggningar.

Regeringens skrivelse 2019/20:75 m.m.

I regeringens skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 anger regeringen följande:

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan. Frågan behandlas i ett förslag som har lämnats in till Justitiedepartementet av Riksförbundet Enskilda Vägar (REV). Beredningen av frågan pågår i Regeringskansliet. Bland annat har Lantmäteriet fått i uppdrag att analysera frågan. Ett svar från Lantmäteriet är att vänta i början av 2020. Därefter kan ställning tas till vilka ytterligare beredningsåtgärder som bör vidtas. Punkten är inte slutbehandlad.

Enligt uppgift från Regeringskansliet har Riksförbundet Enskilda Vägar och Villaägarnas Riksförbund inbjudits att lämna synpunkter på Lantmäteriets yttrande. Avsikten är att ett möte ska hållas den 15 maj 2020.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan beslutade riksdagen våren 2019 om ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan. Beredning av frågan pågår för närvarande inom Regeringskansliet. Bland annat har Lantmäteriet på uppdrag av Justitiedepartementet i ett yttrande den 24 februari 2020 lämnat synpunkter på det som anges i tillkännagivandet. Enligt uppgift från Regeringskansliet har Riksförbundet Enskilda Vägar och Villaägarnas Riksförbund inbjudits att lämna synpunkter på Lantmäteriets yttrande. Avsikten är att ett möte ska hållas den 15 maj 2020.

Enligt utskottet bör resultatet av det pågående arbetet nu avvaktas. Utskottet anser därför att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör följaktligen avslås.

Finansiering av och tillgång till geodata

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om finansiering av och tillgång till geodata. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 2 (SD, KD) och 3 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:608 yrkande 3 föreslår Roger Hedlund m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att Lantmäteriets kartor ska göras tillgängliga kostnadsfritt. Motionärerna hänvisar till de problem som uppstod i samband med skogsbranden i Västmanland 2014. De anför vidare att kostnadsfria kartor kan underlätta för fler företag att utveckla tjänster.

I kommittémotion 2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om behovet av att effektivisera plan- och byggprocessen genom en digital planprocess och att i ett första steg införa öppna geodata för den offentliga sektorn i Sverige (yrkande 25). Motionärerna framhåller att Statskontorets förslag om en nationell e-strategi för en digital planprocess, en nationell databas för detaljplanebestämmelser och fri tillgång till geodata är mycket viktiga delar i digitaliseringen och effektiviseringen av samhällsbyggandet. Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att se över finansieringsmodellen för geodata för att förbereda ett framtida införande av öppna och avgiftsfria geodata (yrkande 26).

I kommittémotion 2019/20:2802 anser Robert Hannah m.fl. (L) att finansieringsmodellen för geodata bör ses över för att underlätta allmänhetens och företagets tillgång till öppna geodata. I avvaktan på en sådan översyn bör

Lantmäteriet så långt som möjligt fortsätta att göra öppna geodata tillgängliga. Vidare bör det arbete som pågår med standardisering av geodata intensifieras. För att uppnå bästa tillgängliga geografiska data är det också nödvändigt att harmonisera den offentliga sektorns geografiska data internationellt. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 36).

Bakgrund

Geodata är information som har en geografisk anknytning. Geodata innefattar exempelvis kartor och kartdata samt registerinformation om byggnader, sjöar, vägar, vegetation och befolkning. Geodata har stor betydelse för många samhällsfunktioner, t.ex. inom samhällsplanering, miljöanalyser samt navigering och positionering.

Lantmäteriet har ett samordningsansvar inom geodataområdet. Lantmäteriet har ansvar för att samordna och skapa en infrastruktur för geografisk miljöinformation enligt lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation. För detta ändamål finns Geodataportalen (www.geodata.se), som är en gemensam ingång till information och tjänster som ska vara tillgängliga inom geodataområdet. Geodataportalen är även öppen för allmänheten.

Alla myndigheter, regioner, kommuner och andra organisationer med myndighetsuppgifter kan teckna användaravtal om geodatasamverkan och mot en årlig avgift få tillgång till ett samlat utbud av geodata. Vissa myndigheter och organisationer är dessutom skyldiga att göra sina geodata tillgängliga enligt lagen och förordningen om geografisk miljöinformation. Sveriges genomförande av det s.k. Inspiredirektivet om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i EU sker inom ramen för geodatasamverkan.

Geodatarådet är tillsatt av regeringen och består av ett antal myndigheter och organisationer som ger råd i frågor som rör Lantmäteriets samordningsroll för geodataområdet.

I den nationella geodatastrategin för perioden 2016–2020 som tagits fram av Lantmäteriet i samråd med Geodatarådet och berörda organisationer anges att de fyra viktigaste övergripande målen för perioden 2016–2020 är att:

1. Geodata är öppna.
2. Geodata är användbara.
3. Geodata är tillgängliga.
4. Samverkan är välutvecklad.

Lantmäteriet har bl.a. gjort vissa av myndighetens enklare kartprodukter och en positioneringstjänst tillgängliga som öppna data. Sedan 2017 har statliga myndigheter tillgång till grunddata som t.ex. information från fastighetsregistret och viss geografisk information avgiftsfritt, för användning inom det offentliga uppdraget.

Pågående arbete

Uppdrag till Lantmäteriet att ta fram en ny geodatastrategi

Regeringen har i regleringsbrevet för 2020 gett Lantmäteriet i uppdrag att tillsammans med de myndigheter och organisationer som är representerade i Geodatarådet ta fram en geodatastrategi för 2021–2025. Strategin ska omfatta hur geodata kan bidra till att lösa viktiga samhällsutmaningar, samtidigt som skyddet av Sveriges säkerhet och informationssäkerhet värnas. Strategin ska särskilt inriktas mot att bidra till det svenska genomförandet av Agenda 2030. Strategin ska samordnas med andra relevanta strategier och initiativ, exempelvis digitaliseringsstrategin (skr. 2018/18:47) och den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213).

Uppdraget ska redovisas senast den 30 augusti 2020.

Geodata inom samhällsbyggnadsprocessen

Regeringen gav i februari 2016 Lantmäteriet i uppdrag att utreda förutsättningarna för en samordnad digital samhällsbyggnadsprocess. I januari 2018 slutredovisade myndigheten uppdraget till regeringen i rapporten Digitalt först – För en smartare samhällsbyggnadsprocess (Lantmäterirapport 2018:1). I rapporten bedömde Lantmäteriet att det finns behov av en nationell samordning av tillgång till grundläggande information i samhällsbyggnadsprocessen. Lantmäteriet föreslog bl.a. en nationell plattform för tillgång till relevanta geodata som ska tjäna samhällsbyggnadsprocessen och ingå i en övergripande infrastruktur för den offentliga sektorns gemensamma informationsförsörjning. I april 2018 gav regeringen Lantmäteriet i uppdrag att redovisa lösningar, kostnader och en genomförandeplan för hur infrastrukturen för geodata bör utvecklas för att möjliggöra ett nationellt tillgängliggörande av all geodata inom samhällsbyggnadsprocessen. Uppdraget slutredovisades i april 2019 genom rapporten Nationellt tillgängliggörande av geodata i samhällsbyggnadsprocessen (dnr 519–2018/2889).

I slutrapporten föreslår Lantmäteriet en konceptuell arkitektur för ett nationellt tillgängliggörande av alla geodata i samhällsbyggnadsprocessen. Lantmäteriet bedömer att det rör sig om ca 150 informationsmängder, utifrån dagens kända behov. Standardiseringen och det nationella tillgängliggörandet av dessa föreslås ske i etapper utifrån rättsliga och ekonomiska förutsättningar. Lantmäteriet anger i rapporten att gällande rätt i dag reglerar ett nationellt tillgängliggörande för ca 10 procent av nämnda geodata. Lantmäteriet föreslår därför att gällande rätt utvecklas så att det motsvarar behovet av nationell informationsförsörjning inom samhällsbyggnadsprocessen. Förslaget till utveckling beskrivs utifrån tre rättsliga aspekter: arkitektur, styrning och informationshantering.

Regeringen beslutade i januari 2020 att ge Lantmäteriet i uppdrag att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen. Regeringen anför i beslutet bl.a. att för

att möjliggöra en digital samhällsbyggnadsprocess behöver en infrastruktur etableras för att tillgängliggöra geodata som tillhandahålls av kommuner och myndigheter och som har betydelse för processen. Lantmäteriet ska ha rollen som samordnare, vilket bl.a. innebär att myndigheten ska bygga upp sådana nödvändiga delar som teknik, avtal, supportorganisation, anslutningsprocesser och finansieringsmodell. Lantmäteriet ska även förbereda uppbyggnaden av sitt datavärdskap, som är en nationell servicefunktion för informationsansvariga aktörer inom samhällsbyggnadsprocessen.

Uppdraget ska delredovisas senast den 1 februari 2021 och slutredovisas senast den 31 januari 2022.

Uppdrag om säker och effektiv tillgång till grunddata

Regeringen gav i maj 2018 Bolagsverket, Lantmäteriet och Skatteverket i uppdrag att lämna förslag i syfte att skapa en säker och effektiv tillgång till grunddata genom att bl.a. tydliggöra ansvaret för och öka standardiseringen av sådan data. Myndigheten för digital förvaltning (Digg) hade ett samordnat ansvar för uppdraget. Uppdraget slutredovisades i april 2019 i rapporten Uppdrag om säker och effektiv tillgång till grunddata. Med grunddata avses enligt rapporten uppgifter inom den offentliga förvaltningen som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället. Myndigheterna har i rapporten enats om tre egenskaper för standardiserade grunddata:

- Grunddata identifierar eller beskriver kärnobjekten i samhällsprocesser, till exempel person, företag och fastighetsinformation och geografisk information (även kallat geodata).
- Grunddata används i samhällsprocesser av flera aktörer.
- Grunddata har ett tydligt beskrivet skyddsvärde.

För att tydliggöra ansvaret för och öka standardiseringen av grunddata föreslår myndigheterna att ett nationellt ramverk för grunddata etableras. Dessutom föreslås att grunddatadomäner etableras för, i ett första steg, företag, person och fastighetsinformation och geografisk information.

I december 2019 gav regeringen Bolagsverket, Lantmäteriet, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Skatteverket i uppdrag att tillsammans etablera ett nationellt ramverk för grunddata inom den offentliga förvaltningen. Myndigheten för digital förvaltning ska leda arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2021. En delredovisning av uppdraget med en övergripande långsiktig plan för arbetet 2021–2023 överlämnades i februari 2020.

Uppdrag om ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga sektorn

Regeringen gav i maj 2018 bl.a. Lantmäteriet, Bolagsverket och Skatteverket i uppdrag att tillsammans lämna förslag i syfte att skapa ökad säkerhet och effektivitet i samband med elektroniska informationsutbyten inom och med

den offentliga sektorn, bl.a. genom en ökad standardisering. Myndigheten för digital förvaltning var samordnande myndighet för uppdraget som slutredovisades i augusti 2019. I rapporten lämnar myndigheterna förslag på ett antal åtgärder bl.a. vad gäller behov av tydliga styrformer och utveckling av ett antal byggblock. Med byggblock avses i rapporten en grundläggande infrastrukturkomponent som kan användas i mer komplexa digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen. Ett byggblock kan bestå av tekniska förmågor men även standardiserade modeller och mönster som ska kunna användas vid olika typer av informationsutbyte. I december 2019 gav regeringen bl.a. de ovannämnda myndigheterna i uppdrag att tillsammans etablera en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2021. En delredovisning med en första övergripande version av en långsiktig plan för arbetet med etableringen av infrastrukturen presenterades i februari 2020.

EU-direktiv om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (PSI-direktivet)

Europaparlamentet och rådet antog i juni 2019 direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. Direktivet är en omarbetning av PSI-direktivet från 2003. PSI-direktivet reviderades även 2013. 2003 års direktiv har genomförts i svensk rätt genom lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (PSI-lagen). Målsättningen med det nya direktivet är bl.a. att stärka EU:s dataekonomi genom att öka mängden data från den offentliga sektorn som är tillgängliga för vidareutnyttjande. Direktivet omfattar också öppna data. Bland annat innehåller direktivet regler om att värdefulla datamängder, dvs. handlingar vars vidareutnyttjande är förknippat med stora samhällsekonomiska vinster, ska tillgängliggöras avgiftsfritt och vara maskinläsbara, åtkomliga via gränssnitt för tillämpningsprogram och förenliga med villkor för öppna licenser. Vilka värdefulla datamängder som ska tillgängliggöras kommer att fastställas senare inom ramen för en genomförandeakt som beslutas av kommissionen.

Regeringen gav i maj 2019 en särskild utredare i uppdrag att lämna de förslag som ett genomförande av det omarbetade direktivet ger anledning till (dir. 2019:20). Utredaren ska bl.a. genomföra en översyn och utvärdering av lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen, analysera hur en tydligare reglering kring avgiftsuttag kan utformas och lämna förslag till nödvändiga författningsändringar.

Den del av uppdraget som avser utformning av en tydligare reglering av avgiftsuttag för allmänna handlingar i elektronisk form ska redovisas senast den 31 december 2020. Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 15 september 2020 (dir. 2020:37).

Regeringen gav vidare i maj 2019 Lantmäteriet i uppdrag att i samverkan med bl.a. vissa myndigheter och organisationer i ett första steg identifiera vilka

datamängder som kan komma i fråga att tillgängliggöra som värdefulla datamängder enligt PSI-direktivet och vilka aktörer som kan komma att omfattas av kravet att tillgängliggöra sådana datamängder. I uppdraget ingår också att analysera och redovisa de budgetära konsekvenserna av att tillgängliggöra dessa datamängder avgiftsfritt och att lämna förslag till olika finansieringslösningar för att möjliggöra avgiftsfritt tillgängliggörande av värdefulla datamängder. Lantmäteriet ska vidare analysera och redovisa de samhällsekonomiska nyttor, på kort och lång sikt, som tillgängliggörandet av värdefulla datamängder kan ge.

Lantmäteriet ska senast den 8 maj 2020 delrapportera budgetära konsekvenser av att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt samt de samhällsekonomiska nyttor som ett sådant tillgängliggörande kan ge. Uppdraget ska slutredovisas senast den 12 juni 2020.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde bl.a. följande den 9 oktober 2019 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2019/20:64) om åtgärder för att förbättra den digitala samhällsbyggnadsprocessen:

Regeringen bedriver en aktiv politik för att digitaliseringens möjligheter ska nyttjas bättre inom samhällsbyggnadsprocessen. Under 2019 har flera myndigheter slutredovisat uppdrag som regeringen har gett dem. Regeringen har tagit emot rapporter från bl.a. Lantmäteriet om en smartare samhällsbyggnadsprocess, en säker och effektiv tillgång till grunddata samt ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga sektorn. Rapporterna innehåller flera förslag för ett bättre användande av digitaliseringens möjligheter. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Interpellationssvar

Statsrådet Per Bolund anförde i en interpellationsdebatt om det offentliga åtagandet inom geodata den 22 oktober 2019 (ip. 2019/20:42) bl.a. följande:

Tillgången till data blir allt viktigare inom allt fler samhällsområden. En ordnad tillgång till data med känd kvalitet är en viktig del av lösningen på flera av våra stora samhällsutmaningar. Lantmäteriet har på regeringens uppdrag gjort uppskattningar av den ekonomiska nyttan av ett samlat nationellt tillgängliggörande av geodata i samhällsbyggnadsprocessen som visar på ett potentiellt ekonomiskt värde på 22–42 miljarder kronor.

Regeringen har även gett Lantmäteriet i uppdrag att redovisa lösningar, kostnader och en genomförandeplan för hur infrastrukturen för geodata bör utvecklas för att möjliggöra ett nationellt tillgängliggörande av alla geodata inom samhällsbyggnadsprocessen. Uppdraget slutredovisades i april i år, och de förslag som myndigheten lämnade bereds nu inom Regeringskansliet.

Under 2019 har Lantmäteriet tillsammans med flera andra myndigheter även slutredovisat två regeringsuppdrag om en säker och effektiv tillgång till grunddata samt om ett säkert och effektivt elektroniskt

informationsutbyte inom den offentliga sektorn. De förslag som myndigheterna lämnat bereds nu inom Regeringskansliet

Det omarbetade PSI-direktivet, som [...] nämnde i sin interpellation, reglerar bland annat värdefulla datamängder. Det handlar om att handlingar vars vidareutnyttjande är förknippat med stora samhällsekonomiska vinster ska tillgängliggöras avgiftsfritt och vara maskinläsbara, åtkomliga via gränssnitt för tillämpningsprogram samt förenliga med villkor för öppna licenser.

Wilka värdefulla datamängder som ska tillgängliggöras kommer att fastställas inom ramen för en genomförandeakt som beslutas av Europeiska kommissionen. Kommissionen avser att fatta beslut om en genomförandeakt under sommaren 2020.

Precis som [...] framhåller har regeringen tillsatt en särskild utredare som fått i uppdrag att lämna de förslag som ett genomförande av det omarbetade direktivet ger anledning till. Regeringen har dock även gett Lantmäteriet i uppdrag att identifiera vilka datamängder som kan komma i fråga att tillgängliggöra som värdefulla datamängder enligt PSI-direktivet.

Myndigheten ska analysera och redovisa budgetära konsekvenser av att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt. I uppdraget ingår också att lämna förslag på hur tillgängliggörandet av de värdefulla datamängderna ska kunna göras avgiftsfritt och att analysera och redovisa de samhällsekonomiska nyttorna som sådant tillgängliggörande kan ge.

Min avsikt är att fortsätta utveckla samhällsbyggnadsprocessen under denna mandatperiod, och myndigheternas rapporter är värdefulla underlag för mig och regeringen för att hitta lösningar framåt.

Vi tittar också på den bredare frågan om en digital samhällsbyggnadsprocess, där ju geodata är en del och inte helheten. Vi har åtgärder i budgeten för 2020 som syftar till att skapa ett säkert, standardiserat och oavbrutet digitalt informationsflöde i samhällsbyggnadsprocessen. Där är tillgängliggörandet av geodata en viktig del. Men det är inte bara den delen, utan det är många andra delar, framför allt att skapa gemensamma plattformar så att vi har tillgång till information på ett enkelt och smidigt sätt, som kan både korta byggtider och minska kostnaderna i samhällsbyggnadsprocessen.

Det här är ett angeläget område som vi arbetar intensivt med. Våra myndigheter arbetar nu också med att ta fram ett bättre beslutsunderlag så att vi kan gå till handling och göra den här typen av data tillgängliga för fler aktörer.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om förbättrad och kostnadsfri tillgång till geodata senast våren 2019 i betänkande 2018/19:CU13. Utskottet avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena med hänvisning till pågående utvecklingsarbete på området. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare framhållit ser utskottet positivt på åtgärder som syftar till att möjliggöra såväl ökad användning av digital teknik i planprocessen som

förbättrad tillgång till kostnadsfria geodata utan begränsande användningsvillkor. Som redovisats ovan pågår redan ett omfattande utvecklingsarbete med denna inriktning.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ på området. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Översyn av Lantmäteriet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av Lantmäteriet.

Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 4 (M, C, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3355 yrkande 47 föreslår Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) ett tillkännagivande om att korta ned Lantmäteriets handläggningstider. Motionärerna anser att det bör göras en översyn av fastighetsbildningslagen i syfte att korta ned handläggningstiderna till tio veckor som huvudprincip.

I kommittémotion 2019/20:3266 yrkande 6 föreslår Ola Johansson m.fl. (C) ett tillkännagivande om att se över möjligheten att privatisera delar av Lantmäteriets verksamhet. Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att underlätta för kommuner att inrätta kommunala lantmåterimyndigheter (yrkande 7). Motionärerna anför att de föreslagna åtgärderna leder till minskade kostnader och kortare handläggningstider.

Motsvarande förslag lämnas också i motion 2019/20:1834 av Anders Åkesson m.fl. (C).

I kommittémotion 2019/20:3243 yrkande 23 föreslår Larry Söder m.fl. (KD) ett tillkännagivande om att konkurrensutsätta Lantmäteriet. Motionärerna anser att en omreglering av Lantmäteriets verksamhet så att olika delar av fastighetsbildningsverksamheten kan konkurrensutsättas bl.a. skulle förbättra servicen, höja kompetensen och korta handläggningstiderna.

Jan R Andersson (M) föreslår i motion 2019/20:1566 ett tillkännagivande om att göra en översyn av möjligheten att avreglera Lantmäteriet.

Även Kristina Yngwe (C) föreslår i motion 2019/20:2548 ett tillkännagivande om att utreda en privatisering av delar av Lantmäteriets verksamhet.

I motion 2019/20:1261 anför Isak From och Åsa Karlsson (båda S) att Lantmäteriet inte länge tillhandahåller fastighetsförteckningar till bl.a. föreningar. Enligt motionärerna innebär detta att t.ex. många vägföreningar inte har möjlighet att ta fram en aktuell förteckning över medlemmar. Motionärerna menar att vägföreningar måste ges faktiska förutsättningar att få tillgång till uppdaterade förteckningar över medlemmar. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2).

Bakgrund

Lantmäteriets verksamhet är i dag organiserad i följande tre divisioner:

- Fastighetsbildning har ansvar för fastighetsindelningen, dvs. fattar beslut om nya fastigheter genom t.ex. avstyckning eller om ändring av existerande gränser. Det kan också gälla beslut om samfälligheter, servitut och ledningsrätter.
- Fastighetsinskrivning granskar, beslutar om och registrerar lagfarter, tomträtter, inteckningar, andra inskrivningsärenden och anteckningar i fastighetsregistrets inskrivningsdel samt beslutar om och tar in stämpelskatt och avgifter.
- Geodata samlar in, lagrar och tillhandahåller geografisk information och fastighetsinformation.

Lantmäteriet har därutöver tillsynsansvar för Sveriges 39 kommunala lantmäterimyndigheter.

Våren 2008 behandlade utskottet proposition 2007/08:134 Det nya statliga lantmäteriet. Utskottet tillstyrkte att Lantmäteriverket och de 21 statliga lantmäterimyndigheterna sammanfördes till en myndighet (bet. 2007/08:CU23). Syftet med sammanslagningen var enligt regeringen bl.a. att ge en tydligare organisation, högre flexibilitet, bättre resursutnyttjande samt bättre förutsättningar för effektivisering, kvalitetsutveckling och enhetlighet i handläggningen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2007/08:223).

Våren 2011 behandlade utskottet proposition 2010/11:53 Ändrad verksamhetsform för Lantmäteriverkets division Metria. Regeringen föreslog bl.a. att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att överföra delar av verksamheten vid Lantmäteriets uppdragsdivision Metria till ett av staten helägt aktiebolag. Regeringen angav bl.a. följande skäl för förslaget:

En bolagisering innebär att förutsättningarna för konkurrensneutralitet på marknaden ökar och att grunden för misstankar om korssubventionering elimineras. Med en bättre fungerande marknad ökar kraven på utveckling av effektivitet och produktivitet i verksamheten. En fungerande konkurrens leder till ett effektivare resursutnyttjande, vilket kommer samhället till del i form av lägre priser och högre kvalitet.

Utskottet tillstyrkte förslaget, och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2010/11:CU10, rskr. 2010/11:188).

Pågående arbete m.m.

I syfte att minska, mäta och följa upp handläggningstiderna inom fastighetsbildningsverksamheten gav regeringen 2018 Lantmäteriet i uppdrag att, med utgångspunkt från rapporten Gemensam målsättning för nyckeltal, i årsredovisningen för 2018 återrapportera hur arbetet med införandet av den föreslagna uppföljningsmodellen för nyckeltal fortlöper samt redovisa aktuella nyckeltal. En delredovisning av uppdraget lämnades i april 2019. Enligt uppdraget ska myndigheten därefter årligen i årsredovisningen redovisa,

analysera och utvärdera nyckeltal. Lantmäteriet ska även utvärdera modellen löpande och vid behov föreslå förändringar.

Budgetpropositionen för 2020

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 18, s. 38) anförde regeringen bl.a. följande:

Förrättningsverksamheten står fortfarande inför stora utmaningar. År 2018 identifierade och vidtog Lantmäteriet ett antal åtgärder för att komma till rätta med de långa handläggningstiderna, men effekterna av dessa dröjer. Personalrekryteringarna under föregående år gav utdelning i form av en tydlig ökning av antalet avslutade ärenden. Det tar dock både resurser och tid innan nyrekryterad personal kan förstärka verksamheten. Lantmäteriet fortsätter att använda sin personal flexibelt på så sätt att fastighetsinskrivningens personal gör insatser i fastighetsbildningsverksamheten. Detta gör organisationen mer motståndskraftig mot ändrade ärendeinflöden och svängningar i personalomsättningen. Regeringen anser att det är positivt att rekryteringsbasen har breddats och att personalens sammansättning har förändrats. Detta bör skapa förutsättningar för kortare handläggningstider. Ytterligare åtgärder behöver dock vidtas.

Det är också viktigt att Lantmäteriet fortsätter följa kvaliteten inom fastighetsbildningsverksamheten, då den är avgörande för ett tillförlitligt fastighetsregister.

I likhet med vad Statskontoret och Lantmäteriet framfört tidigare år anser regeringen att det saknas möjligheter att löpande och i detalj följa upp verksamhetens resultat. Detta begränsar fortfarande möjligheten att utvärdera effektiviteten i vidtagna åtgärder och att prioritera ytterligare åtgärder. För att arbetet med att komma tillrätta med de långa handläggningstiderna inom myndigheten ska ge önskad effekt har regeringen gett Lantmäteriet i uppdrag att införa en ny uppföljningsmodell för nyckeltal (N2018/04688/SUBT). Arbetet med att införa den nya modellen fortgår. Den differentierade uppföljningen av fastighetsbildningsverksamheten som den nya uppföljningsmodellen kommer möjliggöra är viktig för att myndigheten ska kunna bedriva ett systematiskt arbete för att korta handläggningstiderna.

Lantmäteriets årsredovisning 2019

Lantmäteriet uppger i sin årsredovisning för 2019 att utifrån det uppdrag som regeringen gav myndigheten i regleringsbrevet för 2018 har myndigheten utvecklat ett mer ändamålsenligt sätt att mäta, redovisa och styra förrättningsärenden. Eftersom kundernas behov har stor variation har ärendena delats in i olika kundbehov. Det är ett sätt att bättre uppfylla en enhetlig och ändamålsenlig förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning. Indelningen i kundbehoven ger även myndigheten möjligheter att anpassa kommunikationen med kunderna. Detta är särskilt viktigt eftersom informationsbehovet skiljer mycket mellan olika kunder. Som exempel utgörs kundbehovet privat bostadsbyggande av många privata förstagångskunder och kundbehovet infrastruktur av många professionella kunder med hög kompetens inom området.

Som ett led i att effektivisera förrättningsverksamheten har en gemensam struktur för ständiga förbättringar tagits fram under året. Förbättringsåtgärderna syftar till att involvera hela verksamheten i insatser som förbättrar leveransen till kund.

När det gäller förrättningsverksamheten uppger Lantmäteriet vidare bl.a. att antalet nya ärenden, inklusive prioriterade ärenden, visar en avtagande trend. Under året har myndigheten prioriterat att avsluta äldre ärenden. De genomsnittliga handläggningstiderna i förrättningsverksamheten låg i stort på samma nivå 2019 som 2018. Antalet pågående ärenden har dock sjunkit i jämförelse med 2018. Lantmäteriet bedömer att det är en effekt av både en vikande inströmning av nya ärenden och en något bättre beslutskapacitet.

Frågesvar om handläggningstider inom lantmäteriområdet

Statsrådet Per Bolund besvarade den 11 februari 2020 (fr. 2019/20:870) och den 10 mars 2020 (fr. 2019/20:1032) två skriftliga frågor om handläggningstider inom lantmäteriområdet.

Ministern anförde följande som svar på fråga 2019/20:870:

Fastighetsbildningsverksamheten är en mycket viktig del av samhällsbyggnadsprocessen, och det är av stor betydelse att den presterar på ett sätt som motsvarar samhällets behov. Precis som [...] framhåller i sin fråga så har Lantmäteriet i sin verksamhetsplan för 2020 satt upp mål för genomsnittlig handläggningstid inom de sju kundbehov som verksamheten följs upp inom. Målen för de kommande tre åren är en oförändrad genomsnittlig handläggningstid inom samtliga kundbehov.

I sitt arbete med att komma tillrätta med de långa handläggningstiderna prioriterar Lantmäteriet nu att i så snabb takt som möjligt avsluta sina äldsta ärenden. När ärenden som pågått under en längre tid avslutas bidrar de till att den genomsnittliga handläggningstiden ökar. En förutsättning för att den genomsnittliga handläggningstiden inte ska öka trots pågående arbete med att avsluta äldre ärenden är därför att nyinkomna ärenden handläggs snabbare än tidigare. Lantmäteriet har ännu inte lämnat sin årsredovisning, men enligt preliminära siffror avslutade myndigheten knappt 180 fler ärenden äldre än fem år under 2019 jämfört med 2018. Allteftersom fler äldre ärenden avslutas ökar pressen på myndigheten att handlägga nyinkomna ärenden i en allt snabbare takt för att den genomsnittliga handläggningstiden inte ska öka.

Digitaliseringen är ett viktigt verktyg för att åstadkomma långsiktiga förenklingar och effektiviseringar i samhällsbyggnadsprocessen. Den 30 januari 2020 fick Lantmäteriet därför i uppdrag att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen. Uppdragets syfte är att skapa förutsättningar för de som arbetar inom samhällsbyggnadsprocessen att arbeta så effektivt som möjligt genom en säker, standardiserad och digital tillgång till data. Uppdraget kommer att vara till nytta för hela samhällsbyggnadsprocessen, som fastighetsbildningsverksamheten är en del av.

Som svar på fråga 2019/20:1032 hänvisade ministern till den redogörelse som lämnats i det tidigare frågesvaret när det gällde Lantmäteriets arbete med att avsluta sina äldsta ärenden och anförde vidare följande:

Parallellt med detta arbete utvecklar Lantmäteriet ett nytt tekniskt stöd för handläggning av fastighetsbildningsärenden. Ett sådant stöd är avgörande för Lantmäteriets möjligheter att driva digitalisering inom fastighetsbildningsområdet och är en mycket viktig framgångsfaktor för att åstadkomma kortare handläggningstider.

Målet med kortare handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten och en effektivare samhällsbyggnadsprocess i övrigt förutsätter även ett bättre nyttjande av digitaliseringens möjligheter. I mitt tidigare svar redogjorde jag för det uppdrag som Lantmäteriet fått att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen.

Lantmäteriet har även tillsammans med ett antal andra myndigheter fått i uppdrag att etablera ett nationellt ramverk för grunddata inom den offentliga förvaltningen och en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte (I2019/03306/DF och I2019/03307/DF). I uppdragen ingår bl.a. att ta fram en långsiktig plan för arbetet, som myndigheterna delredovisade den 1 mars i år. Myndigheternas bedömning är att de åtgärder som genomförs inom regeringsuppdragen i förlängningen kommer att leda till stora samhällsekonomiska nyttor, bl.a. i form av minskad administrativ börda och tidsvinster.

Lantmäteriet har i tidigare regeringsuppdrag visat att ett obrutet informationsflöde i samhällsbyggnadsprocessen kan spara miljarder (I2019/01361/DF). Min avsikt är därför att fortsätta utveckla både fastighetsbildningen och samhällsbyggnadsprocessen under denna mandatperiod.

Interpellationssvar m.m.

I en interpellationsdebatt den 22 oktober 2019 om handläggningstider för bygglov och fastighetsbildning (ip. 2019/20:34) anförde statsrådet Per Bolund bl.a. följande:

Fastighetsbildning är en vital del av samhällsbyggnadsprocessen, och en väl fungerande process är en förutsättning för ett effektivt bostadsbyggande. Jag ser därför mycket allvarligt på att handläggningstiderna varierar stort mellan olika delar av landet och att handläggningstiderna på flera ställen är för långa.

Lantmäteriet har även infört nya arbetssätt för att hantera bristen på lantmätare. I mitten av 2018 hade det statliga Lantmäteriet 56 procent av landets alla handläggande lantmätare men 76 procent av alla ärenden, samtidigt som myndighetens genomsnittliga handläggningstid endast var något högre än det totala medelvärdet.

Flera lantmäterimyndigheter, däribland den statliga, har fortfarande för långa handläggningstider. Den systematiska uppföljning av verksamheten som nu har inletts visar dock att tidigare genomförda åtgärder gett resultat. En fortsatt uppföljning kommer att göra det möjligt att vidta ytterligare åtgärder för att utveckla arbetet med att korta handläggningstider för fastighetsbildning.

Statsrådet Per Bolund anförde i en interpellationsdebatt om Lantmäteriets verksamhet den 15 februari 2019 (ip. 2018/19:53) bl.a. följande när det gällde frågan om att underlätta för kommuner att inrätta kommunala lantmäterimyndigheter:

Under 2017 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att utvärdera hur organiseringen av fastighetsbildningen i en statlig och ett antal kommunala lantmäterimyndigheter fungerar utifrån kraven på en enhetlig, rättssäker och effektiv fastighetsbildning. Statskontoret konstaterar i sin rapport Delat ansvar för fastighetsbildning att det delade huvudmannskapet bland annat bidrar till inlåsnings av resurser och konkurrens om personal, samt att bristen på lantmätare har gjort problemet mer påtagligt. Statskontoret drar slutsatsen att detta är en av orsakerna till problemet med lantmäterimyndigheternas långa handläggningstider. Jag delar Statskontorets bedömning.

I den rapport från Lantmäteriet som [...] hänvisar till framgår det att långa handläggningstider inte är ett problem som enbart är begränsat till den statliga lantmäterimyndigheten utan att detta problem även förekommer hos ett antal kommunala lantmäterimyndigheter. Mot denna bakgrund framstår det som högst tveksamt att handläggningstiderna skulle gå att minska genom att underlätta för enskilda kommuner att inrätta egna kommunala lantmäterimyndigheter. Jag är därför inte beredd att vidta några sådana strukturåtgärder.

Vidare anförde statsrådet Peter Eriksson den 4 september 2018 som svar på en skriftlig fråga om bl.a. konkurrensförutsättningar inom fastighetsbildningsområdet (fr. 2017/18:1620) att Statskontorets slutsatser i rapporten Delat ansvar för fastighetsbildning tyder på att en konkurrensutsättning riskerar att förvärra flera av problemen som orsakar dagens långa handläggningstider. Han hade därför ingen avsikt att föreslå en strukturförändring som innefattar konkurrensutsättning. Statsrådet lämnade även under våren 2018 ett motsvarande svar på en skriftlig fråga i samma ämne (fr. 2017/18:727).

Fastighetsförteckning

En fastighetsförteckning innehåller uppgifter om berörda fastigheter, lagfarna eller taxerade ägare, registrerade samfälligheter, anläggningssamfälligheter, ledningsrätter, officialrättigheter, inskrivna avtalsrättigheter, allmänna vägar, fornlämningar samt planer och bestämmelser inom planområdet.

Som ett led i att öka ärendegenomströmningen beslutade Lantmäteriet att fr.o.m. 2017 upphöra med delar av sin uppdragsverksamhet och i stället föra över resurserna till fastighetsbildningsdivisionens kärnverksamhet, lantmäteriförrättningar. Lantmäteriets beslut innebär bl.a. att myndigheten inte längre tar fram fastighetsförteckningar åt privatpersoner, bolag och föreningar.

På de områden där uppdragsverksamheten upphörde bedömde Lantmäteriet att det finns privata aktörer som kan utföra dessa uppdrag (se Lantmäteriets årsredovisning 2017, s. 41).

För förfrågningar som inte ryms inom ramen för Lantmäteriets verksamhet hänvisar myndigheten på sin webbplats till marknadens aktörer och lämnar vissa upplysningar om hur man kan hitta sådana aktörer.

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2019 i betänkande 2018/19:CU13 behandlat motionsyrkanden om en översyn av Lantmäteriet. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Lantmäteriets verksamhet är en viktig del av samhällsbyggnadsprocessen. För att bl.a. möta behovet av bostäder anser utskottet att det är angeläget att verksamheten fungerar på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Som framgår ovan pågår ett arbete för att korta handläggningstiderna inom framför allt fastighetsbildningsverksamheten. Bland annat har regeringen, i syfte att minska, mäta och följa upp handläggningstiderna inom verksamheten, gett Lantmäteriet i uppdrag att införa en ny uppföljningsmodell för nyckeltal. Myndigheten ska årligen redovisa, analysera och utvärdera nyckeltal och vid behov föreslå ändringar av uppföljningsmodellen. Lantmäteriet håller också på att utveckla ett nytt tekniskt stöd för handläggning av fastighetsbildningsärenden. Lantmäteriet har även breddat rekryteringsbasen och infört nya arbetssätt för att hantera bristen på lantmätare.

Vidare har Statskontoret haft ett regeringsuppdrag att utvärdera hur organiseringen av fastighetsbildningen i en statlig och ett antal kommunala lantmäterimyndigheter fungerar utifrån kraven på en enhetlig, rättssäker och effektiv verksamhet.

När det gäller motionen om fastighetsförteckningar var Lantmäteriets beslut att upphöra med att bl.a. ta fram fastighetsförteckningar åt privatpersoner, bolag och föreningar föranlett av att myndigheten för att öka ärendegenomströmningen i stället förde över resurser till förrättningsverksamheten. På de områden där uppdragsverksamheten upphörde bedömde Lantmäteriet att det finns privata aktörer som kan utföra dessa uppdrag.

Mot den redovisade bakgrunden finns det enligt utskottet inte anledning att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.
Jämför särskilt yttrande 2 (M, SD, C, V, KD, L).

I motioner från allmänna motionstiden 2019/20 har det väckts förslag som rör arrende, tomträtt, rätt att anordna cykelvägar, expropriationsersättning m.m.,

förköpslag, jordförvärvslagstiftningen, översyn av fastighetsmäklarlagen, fideikommiss och friköp av historiska arrenden. Samma eller i huvudsak samma frågor har utskottet behandlat tidigare under valperioden i betänkande 2018/19:CU13. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det finns inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks därför.

Reservationer

1. Andelstal i vägsamfälligheter, punkt 1 (KD)

av Larry Söder (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 24 och
2019/20:3246 av Anders Åkesson m.fl. (C) yrkande 29 och
bifaller delvis motionerna
2019/20:863 av Lars Beckman (M),
2019/20:908 av Mikael Larsson och Per Schöldberg (båda C),
2019/20:1791 av Per Åsling och Peter Helander (båda C) yrkande 1 och
2019/20:3344 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1.

Ställningstagande

I Sverige finns det i dag ett stort antal samfällighetsföreningar som har behov av att ompröva sina gemensamhetsanläggningar och få aktuella andelstal. Behovet är särskilt stort när det gäller vägföreningar. Trots detta är det endast en liten andel gemensamhetsanläggningar som erhåller nya andelstal genom omprövningsförrättningar eller överenskommelser enligt 35 och 43 §§ anläggningslagen. En prövning enligt de nuvarande bestämmelserna i anläggningslagen är kostsam och tar lång tid. En lagreglering som överlåter åt vägföreningar att själva fatta beslut med kvalificerad majoritet om ändrade andelstal för de fastigheter som ingår i föreningen med krav på registrering i offentliga register skulle frigöra Lantmäteriets resurser väsentligt.

Riksdagen beslutade våren 2019, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan.

Jag anser att regeringen bör skynda på beredningen av frågan och snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att vägföreningar och andra samfällighetsföreningar själva kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Finansiering av och tillgång till geodata, punkt 2 (SD, KD)

av Larry Söder (KD), David Lång (SD), Mattias Bäckström Johansson (SD) och Tobias Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:608 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 3 och
2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 25 och 26 samt
bifaller delvis motion
2019/20:2802 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 36.

Ställningstagande

Tillgång till avgiftsfria geodata är en mycket viktig del i digitaliseringen och effektiviseringen av samhällsbyggnadsprocessen. Lantmäteriets beslut att bl.a. släppa sin småskaliga kartinformation som öppna data utgör ett viktigt första steg i denna utveckling.

Statliga geodata finansieras i dag genom anslag och avgifter. Genom en komplicerad modell inom geosamverkan utbyter statliga myndigheter och landets kommuner geodata och pengar. För att effektivisera och förenkla verksamheten inför en full övergång till öppna och avgiftsfria geodata behöver finansieringsmodellen förändras. Vi anser därför att regeringen i det utredningsarbete m.m. som pågår särskilt bör göra en översyn av den nuvarande finansieringsmodellen. Som ett första steg i detta arbete bör den nuvarande ersättningsmodellen ersättas med en modell där den service myndigheterna ger till varandra är helt kostnadsfri.

Det är också angeläget att tillgången till uppdaterade och kostnadsfria kartor från Lantmäteriet förbättras och att geodata i form av bl.a. kartor verkligen kommer till användning i all offentlig verksamhet. Ett exempel som visar behovet av tillgång på uppdaterade och kostnadsfria kartor är den stora branden i Västmanland 2014 när räddningsinsatsen försvårades och försenades på grund av att det rådde brist på uppdaterade kartor. Vi anser därför att Lantmäteriets senast uppdaterade kartor ska göras tillgängliga kostnadsfritt.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Finansiering av och tillgång till geodata, punkt 2 (L)

av Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2802 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 36,
bifaller delvis motion

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 25 och 26 samt
avslår motion

2019/20:608 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Geodata har stor betydelse inom många samhällsområden för både myndigheter, företag och privatpersoner. För att bättre kunna ta till vara de samhällsvinster som öppna geodata kan medföra anser jag att det är viktigt att dagens finansieringsmodell ses över för att underlätta allmänhetens och företagets tillgång till öppna geodata. Jag anser att geodata ska vara tillgängliga avgiftsfritt för både myndigheter och allmänhet. I det utredningsarbete m.m. som pågår bör frågan om finansieringsmodellen särskilt ses över. I avvaktan på resultatet av detta arbete bör Lantmäteriet så långt som möjligt fortsätta tillgängliggörandet av geodata.

Utöver att se över finansieringsmodellen behövs en standardisering för att få enhetliga geodata. Det skulle kraftigt förbättra såväl samhällsplanering som katastrofinsatser. Arbete med standardisering pågår; bl.a. har Lantmäteriet ett regeringsuppdrag att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen. Enligt min mening bör arbetet med standardisering intensifieras för att potentialen med geodata ska kunna utnyttjas fullt ut. För att uppnå bästa tillgängliga geografiska data bör det ske en harmonisering av den offentliga sektorns geografiska data även internationellt.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Översyn av Lantmäteriet, punkt 3 (M, C, KD)

av Larry Söder (KD), Martina Johansson (C), Josefin Malmqvist (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2019/20:1566 av Jan R Andersson (M),
 2019/20:1834 av Anders Åkesson m.fl. (C),
 2019/20:2548 av Kristina Yngwe (C),
 2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 23,
 2019/20:3266 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7 samt
 2019/20:3355 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 47 och
 avslår motion
 2019/20:1261 av Isak From och Åsa Karlsson (båda S) yrkande 2.

Ställningstagande

För ett stort antal verksamheter och för hela samhällsbyggnadsprocessen är Lantmäteriets insatser av avgörande betydelse. Bostadsbyggandet kräver bildande av nya fastigheter, och byggandet av järnvägar kräver markupplåtelse med stöd av fastighetsbildningslagen, ledningsrättslagen och anläggningslagen. Landsbygdens näringsliv gör affärer där fastighetsreglering och avstyckning är avgörande för etablering av nya företag och utveckling av företag. När samfälligheter bildas för vägar eller när anläggningar för bredband installeras är myndigheten inkopplad för att lösa markupplåtelsefrågorna. Kommuner och byggföretag behöver vid flera tillfällen under arbete med detaljplaner invänta besked och utlåtanden från Lantmäteriet om möjligheter att genomföra detaljplanen.

Under många år har Lantmäteriet haft stora problem med långa handläggningstider. Trots tillgång till ny teknik är väntetider och handläggningstider ett mycket stort problem för många som vill utveckla sina företag och sina fastigheter. Runt om i landet finns dessutom kraftiga variationer i längden på handläggningstiderna, och på flera håll kan ärenden ta flera år. I avsaknad av handläggning och beslut från Lantmäteriet tvingas t.ex. köpare vänta med byggnadsåtgärder. Människor avstår från fastighetsaffärer på grund av långa handläggningstider. De långa handläggningstiderna har också en negativ inverkan på näringslivsutvecklingen på många orter. Lantmäteriets avgifter motsvarar inte arbets- och serviceinsatsen.

Enligt vår uppfattning skulle många aktörer, som konsulter, byggföretag eller fastighetsägarna själva, t.ex. kunna utföra mätningdelen i en förrättning,

vilket dagens regelsystem förhindrar. I de flesta andra länder finns lösningar där certifierade företag eller personer får utföra olika moment i en fastighetsbildning. Den möjligheten saknas i Sverige, och det ska ses i ljuset av den personal- och kompetensbrist som råder inom Lantmäteriet. Lantmäteriet har svårt att rekrytera välutbildade medarbetare. Nyexaminerade lantmätare stannar inte länge inom Lantmäteriet, eftersom de kan välja närliggande branscher med en mer dynamisk löneutveckling.

För att komma till rätta med problemen anser vi att det krävs en allmän översyn av Lantmäteriets verksamhet. Vi anser även att det bör underlättas för kommunerna att inrätta egna kommunala lantmäterimyndigheter. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Andelstal i vägsamfälligheter, punkt 1 (C)

Martina Johansson (C) anför:

Jag anser att förfarandet för att ändra andelstal i gemensamhetsanläggningar ska förenklas och att det ska vara möjligt för en samfällighetsförening att själv kunna besluta om ändrade andelstal. Riksdagen beslutade våren 2019, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda hur en lagreglering som innebär att en samfällighetsförening själv kan besluta om ändrade andelstal i en gemensamhetsanläggning kan utformas och återkomma till riksdagen i frågan. Eftersom beredning av frågan pågår inom Regeringskansliet har jag valt att inte reservera mig till förmån för motion 2019/20:3246 (C) yrkande 29. Jag kommer dock att noga följa det fortsatta arbetet och återkomma med förslag om det finns anledning till det.

2. Motioner som bereds förenklad, punkt 4 (M, SD, C, V, KD, L)

Larry Söder (KD), Martina Johansson (C), Jon Thorbjörnson (V), Malin Danielsson (L), Josefin Malmqvist (M), Lotta Olsson (M), Niklas Wykman (M), David Lång (SD), Mattias Bäckström Johansson (SD) och Tobias Andersson (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för våra respektive partier i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:CU13. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:292 av Robert Halef (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att förbjuda dolda bud på bostäder som förmedlas av mäklare och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:442 av Annika Carlsson och Fredrik Christensson (båda C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättningssystemet till markägare måste reformeras mellan markägare och exploatör och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:477 av Heléne Björklund och Per-Arne Håkansson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en friköpsrätt för historiska arrenden och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:493 av Anders Åkesson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för intrång på mark för ianspråktagande till ledningsutbyggnad, master, vägar, järnvägar och annan samhällsinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:608 av Roger Hedlund m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Lantmäteriets kartor ska göras tillgängliga kostnadsfritt och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tomträttsavgälder och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:611 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordförvärvslagen varken bör ändras eller genomgå en översyn och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs lättnader när det gäller att upphäva besittningsskyddet för vissa sidoarrenden och att det dessutom bör införas ett mindre starkt skydd för korta arrenden och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:863 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enskilda vägar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:908 av Mikael Larsson och Per Schöldberg (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förenkling i anläggningslagen för landets vägsamfälligheter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1005 av Helén Pettersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa systemet med fideikommiss utan undantag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1261 av Isak From och Åsa Karlsson (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över fastighetsregister för enskilda vägar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1286 av Magdalena Schröder (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra i 4 kap. expropriationslagen och därmed höja ersättningen till mark- och fastighetsägare vid expropriation från dagens 1,25 av marknadsvärdet till 2,0 av marknadsvärdet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1566 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att avreglera Lantmäteriet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1604 av Alireza Akhondi (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättring av lagstiftning för cykelvägar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1621 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en ny förköpslag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1770 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förändra regelverket som styr inlösen av mark i samband med

infrastrukturbyggen, så att jordägare kan kapitalisera marken innan den löses in, och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1791 av Per Åsling och Peter Helander (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förenklat förfarande för att ändra andelstal i samfällighetsföreningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1834 av Anders Åkesson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för privata entreprenörer att utföra vissa lantmäteriuppgifter och om att främja och underlätta för inrättandet av fler kommunala lantmäterimyndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1848 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra fideikommissens avvecklingslag till en verklig avvecklingslag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2070 av Mathias Tegnér (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om moderniserad kommunal förköpsrätt och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2283 av John Widegren och Åsa Coenraads (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över expropriationslagen och dess ersättningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över betydelsen av angelägna allmänna intressen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2368 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra expropriationsavtalslagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2548 av Kristina Yngwe (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en privatisering av delar av Lantmäteriets verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2669 av Louise Meijer m.fl. (M):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ökad avtalsfrihet i arrendelagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2714 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att öka ersättningen till det dubbla marknadsvärdet för markintrång och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast utreda hur regelverket kan ändras så att bondens ersättning vid expropriering för exploatering minst motsvarar värdet av de naturmaterial som marken innehåller, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordförvärvslagen inte bör ändras och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2802 av Robert Hannah m.fl. (L):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gång- och cykelvägar och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om öppna geodata och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2978 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt äganderätt och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3156 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en lagstiftning om accepterat pris och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mäklarens bedömning av bostadens marknadsvärde ska medfölja i samband med försäljning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerställd identitet på budgivare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ut en avidentifierad budgivningslista till köpare och säljare och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarig person för en objektsbeskrivning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en konsumentbyrå för bostadsköp och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av budgivningsprocessen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera systemet för tomträtter och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konkurrensutsätta Lantmäteriet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge vägföreningar möjlighet att själva ändra andelstal för fastigheter som ingår i föreningarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera plan- och byggprocessen genom en digital planprocess och att i ett första steg införa öppna geodata för offentlig sektor i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över finansieringsmodellen för geodata och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3246 av Anders Åkesson m.fl. (C):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt implementera riksdagens tillkännagivande (2018/19:CU13 Fastighetsrätt) angående ett förenklat regelverk för att ändra andelstal i samfällighetsföreningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3260 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordförvärvslagens skrivning om bolagsförbud behålls i dess nuvarande form och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3266 av Ola Johansson m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för andra aktörer att ta över delar av det som i dag är Lantmäteriets ansvarsområden och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det lättare för kommuner att inrätta kommunala lantmäterier och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av mäklaransvaret och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3344 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp att regeringen aktivt jobbar med att Sverige ska införa den s.k. Finlandsmodellen i stället för gällande förändring av andelstal i samfällighetsföreningar, vilken är både enklare och billigare, och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3355 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kortare väntetider hos Lantmäteriet och tillkännager detta för regeringen.